

NAŠA SKUPNOST

IZDAJA ZA SLOVENIJO

LETO III STEV. 6

BEOGRAD

24. marca 1957

Izhaja dvakrat mesečno,
vsako drugo nedeljo

CENA 10 DINARJEV
LETNA NAROČNINA 250 DIN

GLASILO PREDSEDSTVA ZVEZNEGA ODBORA SOCIALISTIČNE ZVEZE DELOVNEGA LJUDSTVA JUGOSLAVIJE

VELIKI REVOLUCIONAR IN GRADITELJ SOCIALIZMA



Minilo je več kakor teden dni od smrti našega velikega politika in državnika tovariša Moše Pijada. Se kar naprej smo pod vtisom tega žalostnega dogodka. Iz naših vrst je zmanjkalo razumnega človeka in velikega revolucionarja — humanista, človeka ogromne energije in nesporne talenta, ki je z vsem svojim bitjem do poslednjega diha mislil, čutil, živel in se boril za blaginjo svojega ljudstva in delavskega razreda. Veliko je življenjsko delo tovariša Moše, njegov lik revolucionarja in borca pa je tako soetel in tako poln vsebine, da bo treba o njem poleg vsega tega, kar je bilo posebno v teh zadnjih dneh povedano in napisano, še veliko i reči i napisati.

Morali bi govoriti o njem kot tovarišu, neustrašnem borcu, discipliniranem članu in voditelju ZKJ, idejnem in praktičnem propagatorju marksistične misli tudi v najtežjih dneh monarhofašistične diktature, kot o enem izmed prvih organizatorjev ljudske vstaje v naši državi in ustvarjalcu nove Jugoslavije in njene socialistične zakonodaje, graditelju in voditelju zvezne ljudske skupščine in o enem izmed iniciatorjev in nosilcev mnogih akcij v graditvi socialistične demokracije v naši državi, pravniku, umetniku in publicistu jasnega, ostrega in duhovitega peresa, za katerim nam ostajajo njegova dela, njegov vzor in lik, s katerim so povezani najtežji in najlepši dnevi najnovejše zgodovine naše države.

Ze tisto, kar je bilo v teh nekaj dneh po njegovi smrti napisano o dragem čiči Janku, veteranu Narodnoosvobodilne vojne in jugoslovanske socialistične revolucije, nam govori o njegovem velikem deležu pri najvažnejših aktih v ustvarjanju nove Jugoslavije, v naši socialistični graditvi, v obrambi neodvisnosti naše države in v boju za enakopravne odnose v svetu, posebno pa med socialističnimi državami; od tako imen. »Fočanskih dokumentov« pa do prve ustave Federativne ljudske republike Jugoslavije l. 1945 in ustavnega zakona v l. 1953; od kazenskega zakonika prek vrste drugih zakonskih besedil z raznih področij, pri katerih je sodeloval tovariš Pijada s širino svojih zamisli, natančnostjo revolucionarja in strokovnega poznavalca stvari, do govorov, člankov in pismenih sestavkov polnih revolucionarnega ognja tako iz časov stare Jugoslavije kakor tudi kasneje iz razdobja revolucije in obrambe pridobitev te revolucije — pa do današnjih dni. To je razen drugega videti tudi iz odmeva, ki ga je imela smrt tovariša Moše tudi v mednarodni demokratični javnosti. Zato se bomo ustavili samo na dveh bistvenih izsekih njegove aktivnosti, ki se nam zdita posebno pomembna za poznavanje lika neutrudnega revolucionarja: na njegovem sodelovanju pri graditvi ljudske oblasti in na skrbi za človeka in za socialistične odnose med ljudmi.

Prav te dni je minilo 15 let od znanih »Fočanskih dokumentov«, ki so eden izmed temeljnih kamnov v graditvi mehanizma samoupravljanja delovnega ljudstva. Gre za »Naloge in ureditev narodno osvobodilnih odborov« in za »Pojasnila in navodila za delo narodno osvobodilnih odborov v osvobojenih krajih«. Ti dokumenti, ki so bili ustvarjeni v jeku oborožene vstaje naših narodov, zelo jasno in preprosto odsevajo načela in prakso, ki se je oblikovala korak za korakom na ruševinah predprilske Jugoslavije. Kljub pomanjkljivostim in težavam, s katerimi se je tedaj še borila ljudska oblast, se v njih vendarle že

jasno riše vsa širina zamisli revolucionarne oblasti delovnega ljudstva, skrb za človeka nove države in družbene skupnosti in za njegove pravice, kar je eden izmed osnovnih temeljev naše socialistične graditve tudi po vojni. Ti dokumenti so služili med vojno kot zelo močno orožje in praktično vodilo deset tisočim aktivistov, ki so v krvi in neustrašni borbi gradili prve organe naše ljudske oblasti: ljudske odbore, komande krajev in področij, vaške straže in tako dalje.

Ko je govoril v svoji izjavi Radiu Beograd dne 3. marca letos o »Fočanskih dokumentih«, je veliki pokojnik tako opisal svojo vlogo pri sestavljanju teh zgodovinskih besedil: »Čeprav sem jaz dobil nalogo, da jih spravim na papir, a tudi to sem delal skupaj z drugimi tovariši, vendar sem mnenja, da ni potrebno pripisovati meni kakšno »avtorstvo«. Kajti tako ti predpisi kakor tudi dokumenti prvega in drugega zasedanja AVNOJ, ne glede na to, kateri tovariši so sodelovali pri njihovem formuliranju, so bili kolektivno delo in plod samih pogojev in razvoja našega boja. Tu ni bilo kaj izmišljati si, temveč je bilo treba le adekvatno izraziti samo stvarnost. Stvarnost je bila tako močna, da se mi zdi, da je mogoče reči, kot da je ona sama vse odločila, mi pa smo samo, in to brez kakšnih težav, uspevali, da smo jo dobro izražali.«

Te besede pokojnega Moše Pijada odsevajo vso skromnost, po kateri je bil vedno znan. Pomembne pa so tudi po tem, ker tako preprosto opisujejo skromnost uspeha naše socialistične revolucije: to je povezanost teorije in prakse, besed in dela na vsakem koraku pri graditvi naše države. Te besede tovariša Pijada, ki so bile izgovorjene nedavno, bodo ostale kot naročilo človeka, ki je skupaj s tovarišem Titom in drugimi njegovimi sodelavci nosil četrto stoletja odgovornost za sedanjost in za prihodnost naše države. To naročilo govori tako nam kakor prihodnjim rodovom, da se gradi socializem najbolj sigurno s preizkušeno marksistično metodo: na realnih tleh, brez šablon in mrtvih receptov, s stalnim preverjanjem idej v praksi in v življenju, s prisluškovanjem ljudskemu glasu, v iskanju in ugotavljanju najbolj adekvatnih oblik in poti. Toda govori tudi o nečem drugem: o sposobnosti naše partije in voditeljev naše socialistične revolucije, da to revolucionarno stvarnost, o kateri govori veliki pokojnik, spoznavajo in da obstoječe materialne in idejne tokove pravilno usmerjajo. Dosledna uporaba znanstvenega socializma in marksistične metode v naših razmerah je omogočila naši partiji, da je prebudila v ljudstvu neizčrpane revolucionarne sile, ki so jih prej dušili razredni in drugi sovražniki. Ko so bile enkrat sprožene, so te sile naglo prerasle v vnetek, ki je v splošnoljudski ostaji proti osvajalcem in njihovim pomočnikom očistil našo državo vseh plasti starega, preživelega, neljudskega in ustvaril pogoje za zgraditev nove, socialistične Jugoslavije.

Človek, delovni človek in državljani socialistične Jugoslavije ter odnosi med ljudmi so bili druga osnovna skrb tovariša Moše Pijada. Vedno je vztrajal na tem, da so bila v besedilih zakonov ta vprašanja posebno jasno postavljena. Razen tega si je vedno prizadeval, da bi spremljal tudi samo neposredno izvajanje zakonov. Tako je tudi sam prispeval k temu, da teče in se uresničuje ideja o socialistični demokraciji v mehanizmu samoupravljanja delovnega ljudstva do najnižjih organov enako čista, kakor je pri svojem viru. Tovariš Moša je vedno imel razumevanje in dobro besedo za vsakogar, ki se je obrnil nanj za nasvet, pomoč ali zaščito. Nikoli se ni utrudil in je pojasnjeval svojo misel neglede na to, kdo se je z njim pogovarjal. Tako lahko dela samo tisti, ki globoko veruje v človeka in katerega akcije vodi neomahljivo prepričanje in znanje, da gradijo ljudje socializem za sebe, za svojo srečo in za svobodo vseh delovnih ljudi, da razen teh socializem nima kakšnih »višjih smotrov«. Znale so Mošove

besede, da človek ne more postati srečen in svoboden kot posameznik. Da bi mogel biti svoboden, je potrebno, da postane svobodna vsa družba. To pa je mogoče le, če se borijo skupno komunisti in vsi napredni ljudje, ki so sprejeli socializem, zato, da uresničijo družbo, v kateri bodo srečni vsi ljudje in tudi posamezniki. Tu, v taki zamisli o svobodi in sreči v socializmu in v globoki veri v človeka je treba iskati odgovor na vprašanje, zakaj je delo tovariša Moše pomenilo tolikšen prispevek h graditvi naše države in na liniji usklajevanja interesov posameznikov in socialistične skupnosti.

Velik kot ustvarjalec in revolucionar, vzgojitelj mladih rodov tako s svojim osebnim zgledom in z lastnimi deli kakor s prevodi marksistične literature, v prvi vrsti Marxovega »Kapitala«, bo ostal tovariš Moša Pijada med tistimi tvorci in voditelji Zveze komunistov in naše socialistične države, katerega ime bo vedno služilo za vzor, kako se je treba boriti za socializem, kako ustvarjati pogoje za sodelovanje najširših plasti delovnega ljudstva v mehanizmu socialistične demokracije, kako ljubiti svojo ljudstvo.

Nemiren duh in neutrujeni delavec, kakršen je bil vse svoje življenje, je ostal tovariš Moša Pijada do poslednjega diha. Stoično in borbeno je prenašal vse težave življenja v ječi v stari Jugoslaviji in nevarnosti, skozi katere so si naši narodi prebijali pot k svobodi, neodvisnosti in socializmu.

Takega tovariša in voditelja smo izgubili te dni. Veličino te izgube najzgovorneje izražajo poslovilne besede tovariša Tita nad odprtim grobom dragega tovariša in soborca. Za vsakega zavednega graditelja naše države pomenijo te besede tudi pozivo, da naj vsak na svojem mestu in po svojih sposobnostih prispeva vsak dan k materialni in družbeni graditvi naše države pri ustvarjanju enakopravnih miroljubnih in socialističnih odnosov med ljudmi, med narodi in med državami. To je edina pot, da nadomestimo vsi skupaj s kolektivnimi napori izgubo, ki jo je povzročil nenadni odhod velikega revolucionarja in voditelja. To bo hkrati tudi resnična hvaležnost za vse tisto, za kar je tovariš Moša Pijada zadolžil našo državo in naše narode s svojim štiridesetletnim revolucionarnim delom.

Tone Vratuša

Moša Pijada je bil rojen 2. januarja l. 1896 v Beogradu, kjer je obiskoval gimnazijo. Nato je študiral silkarstvo v Beogradu, Münchenu in Parizu. Od l. 1910 se je ukvarjal s časnikarstvom. V začetku l. 1919 začne izdajati dnevnik »Slobodna reč«, od l. 1920 pa sodeluje v centralnem partijskem glasilu »Radničkih novinah«. Član Komunistične partije postane l. januarja l. 1920. Istege leta postane sekretar partijske organizacije »Dunav« v Beogradu, leta 1921 pa vstopi v izvršni odbor partije. L. 1922 zastopa KPJ na drugi konferenci Balkanske komunistične federacije v Sofiji. Leta 1921 organizira sindikate in utrjuje sindikalno glasilno »Organizovani radniki«. Hkrati začne ponovno izdajati »Slobodno reč« kot tednik. Konec l. 1922 organizira Neodvisno delavsko partijo Jugoslavije in ureja njeni glasilo »Radnik«, po njegovi prepovedi pa »Okovani radniki«.

L. 1925 ga po odkritju ilegalne tiskarne CK, v kateri so tiskali letake in list »Komuniste«, aretirajo in obsodijo na 12 let roblje. L. 1934 ga v kazenskem zavodu obsodijo še na dve leti roblje. V kazenskih zavodih organizira tečaje za komuniste robljaše in prevaja »Kapital«, »Komunistični manifest«, »Bede filozofije« in drugo.

Po 14 letih roblje sodeluje na peti državni konferenci, kjer ga izvolijo za člana CK. Leta 1940 ga ponovno aretirajo in pošljejo v koncentracijsko taborišče v Bileci. Kapitularcija ga najde v Črni gori, kjer sodeluje pri organiziranju Julijske vstaje. Nato preide v vrhovni štab in opravlja funkcije načelnika ekonomskega oddelka in oddelka za oblasti v zaledju. Aktivno sodeluje kot podpredsednik v AVNOJ, po osvoboditvi pa v ustavodajni skupščini in pri sprejetju nove jugoslovanske ustave.

Na petem kongresu KPJ ga izvolijo v Politbiro, na šestem kongresu pa ga izvolijo tudi za člana izvršnega odbora CK ZKJ. Razen tega je bil član predsedstva zveznega odbora SZDLJ in centralnega odbora Zveze borcev, redni član Srbske akademije znanosti. Združenja novinarjev in Združenja likovnih umetnikov. V Beogradu so ga stalno volili za ljudskega poslanca zvezne ljudske skupščine. Bil je predsednik ustavodajnega odbora, zakonodajnega odbora ljudske skupščine FLRJ do januarja l. 1953. Od tedaj pa do 23. januarja l. 1954 je bil podpredsednik zveznega izvršnega sveta. 23. januarja l. 1954 je bil izvoljen za predsednika zvezne ljudske skupščine in je to dolžnost opravljal do svoje smrti.